

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การประมวลความรู้ด้านองค์ประกอบการสื่อสารจากวิทยานิพนธ์ ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยวิเคราะห์เนื้อหาจากวิทยานิพนธ์ของนิสิตปริญญาโท ภาควิชาวารสารสนเทศ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 ถึงปีการศึกษา 2550 เพื่อให้ทราบภาพรวมของงานวิจัยทางด้านวารสารสนเทศตามองค์ประกอบการสื่อสาร ประเด็นที่ศึกษา ประเภทสื่อ แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ วิธีการวิจัย และผลการวิจัยที่ได้ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ วิทยานิพนธ์ของนิสิตปริญญาโท ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534-2550 รวม 324 เล่ม ซึ่งรายชื่อของวิทยานิพนธ์ทั้งหมดมาจากห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ได้มาจากห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ และหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ของนิสิตปริญญาโท ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534-2550 คือ

1. แบบบันทึกข้อมูล เป็นการเก็บข้อมูลโดยการบรรยาย ซึ่งประกอบด้วย
 - ปีการศึกษา ลำดับที่ ซึ่งเรียงลำดับตามรายชื่อผู้วิจัยของห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ เป็นหลัก
 - รหัสหนังสือประจำห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ และหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
 - ชื่อผู้วิจัย หัวข้อวิจัย

- ประเภทสื่อ วิธีการวิจัย และองค์ประกอบของการสื่อสาร (SMCRE) ในการวิจัย
- คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย แนวคิดและทฤษฎี การวิจัย
- ผลการวิจัย ที่อิงตามสรุปและบทคัดย่อเป็นหลัก

2. ตารางจำแนกข้อมูล เป็นการเก็บข้อมูลโดยการบรรยาย ซึ่งจะจำแนกข้อมูลตามปีการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534-2550 โดยแบ่งเป็นลำดับ ประเด็นที่ศึกษา ประเภทสื่อ วิธีการวิจัย ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัยเมื่อพิจารณาจากแนวคิดหลักที่ใช้ในการตอบคำถามวิจัย และองค์ประกอบของการสื่อสาร รวมทั้งผลการวิจัย

3. ตารางจำแนกตามประเภทสื่อ เป็นการเก็บข้อมูลโดยการนับจำนวน ซึ่งจะจำแนกข้อมูลตามปีการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534-2550 โดยแบ่งประเภทสื่อออกเป็น

- สื่อสิ่งพิมพ์ ประกอบด้วยหนังสือพิมพ์, นิตยสาร/วารสาร, หนังสือเล่ม/หนังสือการ์ตูน และอื่นๆ
- สื่อวิทยุและโทรทัศน์ ประกอบด้วยวิทยุ, โทรทัศน์, โทรศัพท์มือถือ และอื่นๆ
- สื่อใหม่หรือสื่ออินเทอร์เน็ตประกอบด้วยเว็บไซต์/เว็บท่า/เสิร์ชเอนจิน, ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์, โปรแกรมแชต/ห้องสนทนา, เว็บบล็อก/เว็บบอร์ด, เว็บแชร์ริง/เว็บเครือข่ายทางสังคม, เกมส์ออนไลน์/ชุมชนเสมือนจริง, สื่อออนไลน์, และอื่นๆ อย่างสื่อสารสนเทศทางการศึกษา
- สื่ออื่นๆ /ไม่ระบุสื่อ เป็นการศึกษาสื่อมวลชนแบบโดยรวมหรือไม่ได้ระบุ

4. ตารางจำแนกตามประเด็นที่ศึกษา เป็นการเก็บข้อมูลโดยการนับจำนวน ซึ่งจะจำแนกข้อมูลตามปีการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534-2550 โดยแบ่งประเด็นที่ศึกษาออกเป็น

- ผู้ส่งสาร ประกอบด้วย บุคลากรและนักวิชาชีพ องค์กรสื่อมวลชน และอื่นๆ
- เนื้อหาหรือตัวสาร ประกอบด้วย ข่าว บทความและความคิดเห็น และเนื้อหาโดยรวม
- สื่อหรือช่องทางการสื่อสารในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนหรือสื่อกลางในการสื่อสาร และบริบททางสังคม
- ผู้รับสารในฐานะที่เป็นฝ่ายรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ทั้งในลักษณะที่เป็นผู้ถูกกระทำหรือเป็นฝ่ายรับข้อมูลข่าวสารเพียงอย่างเดียว และในลักษณะที่เป็นฝ่ายกระทำหรือมีบทบาทในการเลือกสรรและใช้ประโยชน์ข่าวสารจากสื่อได้



5. ตารางจำแนกตามแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ เป็นการเก็บข้อมูลโดยการนับจำนวน ซึ่งจะจำแนกข้อมูลตามปีการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534-2550 โดยแบ่งทฤษฎีที่ใช้ออกเป็น

- ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่สื่อมวลชน
- ทฤษฎีวิพากษ์ ประกอบด้วยทฤษฎีว่าด้วยเศรษฐศาสตร์การเมือง และทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษา
- ทฤษฎีว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับสังคม
- ทฤษฎีที่เน้นตัวสาร ประกอบด้วย เชนปริมาณ และเชิงคุณภาพ
- ทฤษฎีที่เน้นผู้รับสาร ประกอบด้วย ผลกระทบของสื่อต่อผู้รับสาร การใช้สื่อและความพึงพอใจของผู้รับสาร องค์ประกอบการสื่อสารของผู้รับสาร และการรับรู้ของผู้รับสาร

6. ตารางจำแนกตามวิธีการวิจัย เป็นการเก็บข้อมูลโดยการนับจำนวน ซึ่งจะจำแนกข้อมูลตามปีการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534-2550 โดยแบ่งวิธีการวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูลออกเป็น การวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์/การสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจด้วยแบบสอบถาม/แบบทดสอบ การวิจัยเอกสารเชิงประวัติศาสตร์ การทดลอง/กึ่งทดลอง การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม/ไม่มีส่วนร่วม

7. ตารางจำแนกตามองค์ประกอบการสื่อสาร เป็นการเก็บข้อมูลโดยการนับจำนวน ซึ่งจะจำแนกข้อมูลตามปีการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534-2550 โดยแบ่งองค์ประกอบการสื่อสารที่ปรากฏในงานวิจัยออกเป็น

- ผู้ส่งสาร (S) ประกอบด้วย องค์กร บุคลากร แหล่งข่าว และอื่นๆ
- เนื้อหาหรือตัวสาร (M) ประกอบด้วย ข่าว บทความและความคิดเห็น โฆษณา เนื้อหาโดยรวม และอื่นๆ
- สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร (C) ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อใหม่หรือสื่ออินเทอร์เน็ต และอื่นๆ
- ผู้รับสาร (R) ประกอบด้วย ผู้นำทางความคิด ประชาชนทั่วไป เฉพาะกลุ่ม และอื่นๆ
- ผลการสื่อสาร (E)

ขั้นตอนการวิจัย

1. ศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งในด้านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
สำรวจรายชื่อวิทยานิพนธ์ตามปีการศึกษาที่เป็นประชากรการวิจัย
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ โดยใช้แบบบันทึกข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยปี
การศึกษา ชื่อผู้วิจัย ชื่อเรื่อง คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย วิธีการวิจัย
ผลการวิจัย (อิงตามสรุปและบทคัดย่อ) ประเภทสื่อ และองค์ประกอบของการสื่อสาร
(SMCRE) ในการวิจัย
3. จำแนกประเภทโดยแบ่งเป็นปีการศึกษา ประเภทสื่อ ประเด็นที่ศึกษา แนวคิดและ
ทฤษฎีที่ใช้ วิธีการวิจัยที่ใช้ องค์ประกอบของการสื่อสาร (SMCRE) ในการวิจัย และ
ผลการวิจัย
4. วิเคราะห์ข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
5. แสดงผลข้อมูลที่ได้ตามประเภทที่กำหนด
6. สรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามปัญหานาวิจัย
7. เรียบเรียงและจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้จำแนกประเภทของข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. จำแนกประเภทของข้อมูลที่ได้จากวิทยานิพนธ์ในเชิงปริมาณ โดยแบ่งเป็นปีการศึกษา
ประเภทสื่อ ประเด็นที่ศึกษา แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ วิธีการวิจัย และองค์ประกอบของ
การสื่อสารในการวิจัย
2. จำแนกประเภทของข้อมูลที่ได้จากวิทยานิพนธ์ในเชิงคุณภาพ โดยแบ่งตามประเด็นที่
ศึกษา และผลการวิจัย ซึ่งสามารถแบ่งตามองค์ประกอบการสื่อสารได้ดังนี้

ผู้ส่งสาร ประกอบด้วย บุคลากรและนักวิชาชีพ องค์กรสื่อมวลชน และอื่นๆ

- บุคลากรและนักวิชาชีพ
 1. การทำหน้าที่และปัจจัยที่มีผลต่อการทำงาน
 2. การบรรณาธิกรณและตรวจแก้ไขต้นฉบับ
 3. คุณสมบัติทางวิชาชีพ ความคาดหวังและความพึงพอใจในการทำงาน

4. แรงจูงใจทางจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ความรับผิดชอบและอุดมการณ์ทางวิชาชีพ
 5. ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องและการกำกับดูแลตนเอง
 6. ความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวและแหล่งข่าว คุณสมบัติของแหล่งข่าว
 7. กระบวนการตรวจสอบกันเองระหว่างสื่อมวลชน
 8. ปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ
- องค์กรสื่อมวลชน
 1. วัฒนธรรมองค์กรและการบริหารจัดการ
 2. กลยุทธ์การผลิตและจัดจำหน่าย
 3. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กร
 - อื่นๆ
 1. การใช้สื่อเพื่อการสื่อสารขององค์กรธุรกิจและบุคคล
 2. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคคล

เนื้อหาหรือตัวสาร ประกอบด้วย ข่าว บทความและความคิดเห็น และเนื้อหาโดยรวม

- เนื้อหาด้านข่าว
 1. ข่าวหน้าหนึ่ง
 2. ประเภทข่าวและหน้าที่นำเสนอ ประกอบด้วยข่าวสิ่งแวดล้อม ข่าวภัยพิบัติทางธรรมชาติ ข่าวสาธารณสุข ข่าวอาชญากรรม ข่าวเชิงสืบสวน ข่าววิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ข่าวเศรษฐกิจและการเงิน ข่าวกีฬาและหน้ากีฬา ข่าวภูมิภาคและหน้าภูมิภาค ข่าวการเมืองและหน้าการเมือง
 3. การจัดอันดับวาระข่าวสาร
- บทความและความคิดเห็น
 1. บทบรรณาธิการและหน้าบรรณาธิการ
 2. คอลัมน์ซุบซิบ
 3. คอลัมน์ประจำ
 4. คอลัมน์ร้องทุกข์และตอบจดหมาย

- เนื้อหาโดยรวม

1. ทิศทางการนำเสนอเนื้อหาทางการเมือง
2. การนำเสนอค่านิยมและอุดมการณ์ผ่านสื่อ
3. ภาพลักษณ์และอัตลักษณ์ที่นำเสนอผ่านสื่อ
4. รูปแบบและปริมาณการนำเสนอข้อมูลทางสถิติและประชาพิจารณ์
5. ลักษณะการไหลของข้อมูลข่าวสารและอคติในการนำเสนอ
6. ความยากง่ายของสไตล์การเขียนในหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ
7. โครงสร้าง รูปแบบ และไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์
8. รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในสื่อใหม่อย่างอินเทอร์เน็ต

สื่อหรือช่องทางการสื่อสารและบริบททางสังคม

1. บทบาทและหน้าที่ของสื่อ
2. บทบาทและรูปแบบการนำเสนอของสื่อใหม่อย่างอินเทอร์เน็ต
3. เสรีภาพของหนังสือพิมพ์
4. การเฝ้าระวังสื่อและการควบคุมเสรีภาพสื่อมวลชน
5. สิทธิการรับรู้ข่าวสารกับสิทธิส่วนบุคคล

ผู้รับสาร

1. การรับรู้วาระข่าวสาร
2. การใช้สื่อและความพึงพอใจ
3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการเปิดรับสื่อ
4. พฤติกรรมการซื้อและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ
5. ผลกระทบของสื่อที่มีต่อผู้รับสาร
6. รูปแบบการนำเสนอกับการรับรู้ของผู้รับสาร
7. ความคิดเห็นของผู้รับสารต่อการทำหน้าที่ของสื่อและเนื้อหาที่นำเสนอ
8. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการเปิดรับสื่อและการรับรู้ของผู้รับสาร
9. ความตระหนักรู้ในเรื่องสิทธิส่วนบุคคลและการละเมิด การรู้เท่าทันสื่อ